

YAZILAR

Alberto Giacometti 1901 yılında İsviçre'nin İtalyan kesimindeki Borgonovo'da dünyaya geldi. İsviçre'nin tanınmış izlenimci ressamlarından Giovanni Giacometti'nin oğlu olan Alberto Giacometti, 18 yaşında Cenevre'deki Meslek ve Sanat Okulu'na girdi. 1920'li yılların başında İtalya'ya giden ve orada kaldığı iki yıl içinde Bizans, Rönesans ve Barok sanatlarına ilgi duymaya başlayan Alberto Giacometti, 1922 yılında Paris'e yerleşti ve Grande Chaumière Akademisi'nde Antoine Bourdelle'den yontu dersleri aldı. Giacometti'nin Bourdelle'in atölyesinde gerçekleştirdiği ilk dönem yapıtları, o dönem etkilendiği sanatçıların izlerini taşır: Yontulmuş bir el Rodin'i çağrıştıırken, 1925 tarihli *Çift Léger*'nin etkisini hissettirir. 1930'lu yıllar, Giacometti'nin Gerçeküstüleriyle dostluk kurduğu ve Gerçeküstücü anlatımla en ilginç yapıtlarından bazılarını ortaya koyduğu dönemdir. 1930'lu yılların ikinci yarısında Gerçeküstücülük akımından bütünüyle uzaklaşan Giacometti, 1935 yılında modelden çalışma yöntemini yeniden benimsedi ve kardeşi Diego'yu model olarak kullandığı bir dizi yontu gerçekleştirdi. Sanatçı, Alberto Giacometti denince akla gelen uzun, ince, soyutlanmış figürlerini ise 1940'lı yılların ikinci yarısından itibaren üretmeye başladı. Bu dönemde yonttuğu *Yürüyen Adam*, *Ayakta Duran Kadın* ve *Büst* gibi yapıtları, seçtiği izlekler açısından birer temel örnek oluşturur. Giacometti bu dönemde yaptığı eserlerle Varoluşçuluk akımının plastik sanatlar alanındaki temel temsilcilerinden biri olarak gündeme gelmiştir. Yontunun yanı sıra yaşamı boyunca resim ve desen çalışmalarını da sürdüren sanatçı, son döneminde de yürüyen ya da yerinde duran 'kibrit çöpü' figürlerini üretti. "Etrafıma baktığımda her şey gözümden kaçıyor, gördüğümü tam anlamıyla kavrayamadığım için şaşırıp kalıyorum. Her şey çok karmaşık. O halde sanatçı salt taklit etmeli, gördüğünü biraz olsun ortaya koymaya çalışmalı. Gerçeklik, insanın sürekli aralamaya çalıştığı perdelerin arkasında gizli sanki" diyen Alberto Giacometti, 1966 yılında İsviçre'de öldü.

Aykut Derman 1942 yılında İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'nde okudu, İstanbul Üniversitesi Fransız Filolojisi'ni bitirdi. *Meydan Larousse Ansiklopedisi*'nin çeviri kurulunda görev aldı. Öteden beri sürdürdüğü çeviri uğraşına daha da yoğunluk kazandırmak amacıyla Yıldız Teknik Üniversitesi Fransızca okutmanlığından emekli oldu. Can Yayınevi ağırlıklı olmak üzere, çeşitli yayınevlerinden çıkmış otuzu aşkın çevirisi vardır.

ALBERTO GIACOMETTI

Yazılar

Hazırlayanlar:
Mary Lisa Palmer ve François Chaussende

Çeviren:
Aykut Derman

Yapı Kredi Yayınları

İçindekiler

Yaşamöyküsü • 7
Okurların Dikkatine • 13

I- 1966 Öncesi Yayımlanan Metinler

Devingen ve Suskun Nesnelere • 16

Yedi Mekânlı Şiir • 19

Kahverengi Perde • 20

Ot Kömürü • 21

Dün, Kımlı Kumlar • 22

Deneyisel Araştırmalar • 25

Yontularımın Ancak *Dolaylı Olarak* Söz Edebilirim • 30

Karşılaştırma Üstüne Soruşturma - 1933 • 33

1934 Diyalogu: André Breton ve Alberto Giacometti • 34

Resim Nereye Gidiyor? 1935 • 35

Henri Laurens • 37

Jacques Callot Hakkında • 42

Düş, Sfenks ve T.'nin Ölümü • 45

Pierre Matisse'e Mektup • 66

Pierre Matisse'e Mektup • 71

Bir Kör İlerliyor Eli Gecenin İçinde • 80

Gri, Kahverengi, Siyah... (Georges Braque) • 83

Mayıs - 1920 • 92

Yapı Kredi Yayınları - 1051
Sanat - 42

Yazılar / Alberto Giacometti
Özgün adı: Écrits
Hazırlayanlar: Mary Lisa Palmer ve François Chaussende
Çeviren: Aykut Derman

Kitap editörü: Korkut Erdur
Düzeltilen: Korkut Tankuter

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Grafik uygulama: Gülçin Erol Kemahloğlu

Baskı ve Cilt: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Başkent O.S.B. 22. Cad. No: 6 Malıköy / Ankara
Tel: (0312) 640 16 23
Sertifika No: 26886

1. baskı: İstanbul, Ağustos 1998
Genişletilmiş 3. baskı: İstanbul, Mayıs 2013
ISBN 978-975-363-847-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 1998
Sertifika No: 12334

© 1990, Hermann, éditeurs des sciences et des arts
Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

- Derain - 1957 • 94
Benim Gerçeğim • 97
Büyüsünü Yitiren Otomobil • 98
Diderot ile Falconet Aynı Düşünceyi Paylaşıyorlardı • 102
Yontuların Ortasında Oturan Germaine Richier'ye Veda • 105
Sanat Hakkında Ne Düşündüğümü Soruyorsunuz Bana • 106
Bugün Resimden Nasıl Söz Etmeli? (Gaston-Louis Roux) • 108
Georges Braque • 110
Gothard Jedlicka'nın Anısına (Gaston-Louis Roux) • 113

II- 1966'dan Sonra Yayımlanan Metinler

- “Bacak” Hakkında • 117
Sonsuz Paris • 118
Kopyalar Üzerine Notlar • 123

III- Yayımlanmış Söyleşiler

- Yvon Taillandier ile söyleşi - 1952 • 131
Profesör Gotthard Jedlicka ile söyleşi • 136
Alain Jouffroy ile söyleşi • 146
Isaku Yanaihara ile söyleşi • 149
Gotthard Jedlicka ile söyleşi - 1957 • 159
Gotthard Jedlicka ile söyleşi - 1958 • 162
Pierre Schneider ile söyleşi • 165
André Parinaud ile söyleşi • 174
Antonio Del Guercio ile söyleşi - 1962 • 185
Pierre Schneider ile söyleşi - 1962 • 191
Grazia Livi ile söyleşi - 1963 • 205
Pierre Dumayet ile söyleşi - 1963 • 213
Jean Clay ile söyleşi - 1963 • 221
Gotthard Jedlicka ile söyleşi - 1964 • 234
Marie-Therese Maugis ile söyleşi - 1964 • 240

IV- Yayımlanması İçin Hazırlanmış Metinler • 249

- V- Defterler ve Kağıtlar • 279

Yaşamöyküsü

- 1901 Alberto Giacometti, 10 Ekimde, İtalyan İsviçre'sinin küçük bir köyü olan Borgonovo'da doğuyor. Babası Giovanni Giacometti (doğ. 1868 – öl. 1933) İsviçre'nin ilk izlenimci ressamlarından biriydi. Alberto Giacometti'nin çocukluğu Stampa'da geçiyor. Çok küçük yaşlarda desen çalışmaya başlıyor, ilk tablosu olan 'elmalar', 1913 yılında, bir canlı model çalışması olan Diego'nun büstünü ise 1914 yılında yapıyor. Model olarak ayrıca annesi Annette'yi, erkek kardeşi Bruno'yu ve kız kardeşi Ottilia'yi da kullanacaktır. Özellikle Dürer, Rembrandt ve Van Eyck ile ilgileniyor.
- 1915 1919'a kadar, Grisons'daki Schiers Koleji'nde yatılı olarak ortaöğrenim görüyor. Edebiyata (Alman Romantikleri: Goethe, Hölderlin), doğa bilimlerine ve tarihe tutkun. 1917 Rus Devrimi onu çok etkiliyor. Desen, resim ve yontu yapmayı sürdürüyor.
- 1919 Cenevre Meslek ve Sanat Okulu'nun yontu sınıfına devam ediyor.
- 1920 İtalya'ya ilk yolculuk: Venedik Bienali'nde İsviçre hükümeti tarafından görevlendirilen babasına eşlik ediyor. Tintoretto'ya fena halde tutuluyor (Bellini ve San Marco mozaikleriyle de ilgileniyor); Padova'ya yolculuk yapıyor, orada Giotto'lar onu altüst ediyor. 1920 ilkbaharında İtalya'ya, dokuz aylık ikinci yolculuğunu yapıyor. Floransa'da gördüğü bir büst ona Mısır sanatının kapılarını açıyor, onu, Roma'ya gitmeye, Vatikan'ın Mısır koleksiyonlarını görmeye itiyor. Yolda Assisi'ye uğruyor, orada Cimabue'yi keşfediyor. Roma'da, geçmişe ilişkin tüm sanatlarla, özellikle de Barok sanatla (Borromini) ve Bizans mozaikleriyle ilgileniyor. Birçok kopya yapıyor; bu etkinliği yaşamı boyunca sürdürecektir. Konserlere, operalara

- gidiyor. Roma'da kaldığı bu süre içinde, canlı modelden birçok portre çalışması yapıyor, iki büst çalışıyor, bunları daha sonra yok ediyor.
- 1922 1 Ocakta Paris'e geliyor. 1925'e kadar, Grande-Chaumière Akademisi'nde, Bourdelle'in sınıfına devam ediyor.
- 1925 Froidevaux sokağında ilk atölyesini açıyor. 1927'de, yaşamının sonuna kadar işgal ettiği, Hippolyte Maindron sokağındaki atölyesine taşınacaktır. Gözüyle gördüğünü yontuya ya da resme dönüştürme konusunda karşı karşıya kaldığı mutlak olanaksızlık, onu canlı modelle çalışmaktan vazgeçmeye, Gerçekçiliğe sırtını dönmeye itiyor. Çağdaş sanatın (Laurens, Arp, Lipchitz) ve egzotik sanatın (Afrika, Okyanusya, Meksika) etkisinde kalarak, gerçekçi imgelem yoluyla yeniden yakalamaya çabılıyor. 1925'te, *Çift, Gövde, Dikilen Kadın* gibi yapıtlarını ortaya koyuyor.
- 1926 1928'e kadar "düz" yontular yapıyor (başlar ve figürler). 1926, 1927 ve 1928 yıllarında, yapıtlarını Salon des Tuileries'de sergiliyor.
- 1928 Tériade ile dostluk kuruyor. André Masson'la, onun aracılığıyla da Michel Leiris'le tanışıyor, onun ve başkaldıran Gerçeküstücü grubun tüm üyelerinin (Queneau, Limbour, Desnos, Prévert) en yakın dostlarından biri haline geliyor. Bu arada Calder'le ve Miró'yla da görüşüyor. "Açık" yontular yapıyor: *Yatmış Kadın, Apollon* vb.
- 1929 Pierre Galerisi'yle bir yıllık sözleşme yapıyor, burada, 1930 yılında, Miró ve Arp'la birlikte nesne-yontular sergiliyor.
- 1930 Özgürce çalışabilmek için, kardeşi Diego'nun yardımıyla, 1940 yılına kadar, dekoratör Jean-Michel Frank için 'yararlı nesnelere' yapıyor. Aragon'la, daha sonra Breton'la ve Dali'yle tanışıyor. Gerçeküstüçülük hareketine girip Grup'un yayın ve sergi etkinliklerine katılıyor. 1931 yılında Grange-

Batelière sömürgecilik karşıtı hareketine katılıyor, sonraki yıllarda Maison de la culture'de sergiler açıyor.

1932'de Paris'te, Pierre Colle Galerisi'nde, 1934'te de New York'ta, Julien Lévy Galerisi'nde ilk kişisel sergilerini açıyor.

"Duygusal" yontular yapıyor: *Kafes, Asılı Top, Artık Oyun Oynanmıyor, Saat Sabahın Dördünde Saray*. Daha sonra, 1934'te, soyut yontulara geçiyor ve son düşsel yaratı denemelerini gerçekleştiriyor: *Görünmez Nesne, 1+1=3*.

1935 Gözüyle gördüğünü yapıt olarak canlandırma olanaksızlığı yüzünden, 1925'ten beri bıraktığı canlı model çalışmasına yeniden dönüyor. Gerçeküstücü Grup'tan çıkarılmıştır. 1940 yılına kadar, Diego sabahları, Rita adlı model de öğleden sonraları ona modellik ediyor; yılda iki kez elinden bırakıp, bir süre sonra yeniden başladığı baş'ları yapıyor. Giderek daha küçük yontular yapmaya başlıyor. Bu yontular (belirli ölçüde 'çekmeye uğradıktan' sonra), neredeyse görünmeyecek kadar küçülüyor. Balthus, Grüber ve Tal Coat'la dostluk kuruyor. Her türlü etkinliği ilgisini çeken André Derain'le sık sık görüşüyor. 1935'ten 1947'ye kadar hiç sergi açmıyor.

1940 Canlı modelle çalışmayı bırakıp, giderek neredeyse görülmecek kadar küçülttüğü aynı çıplak kadın yontusunu belleğinden yapıyor, bırakıyor, sonra yeniden yapıyor. Bu girişimi, 1940'tan 1945'e kadar sürdürüyor. Giacometti, 1942 yılına kadar, Paris'te Picasso'yla sık sık görüşüyor, Sartre ve Simone de Beauvoir ile dostluk kuruyor. 1942'den 1945'e kadar İsviçre'de, özellikle Cenevre'de yaşıyor; burada, sonradan karısı olacak Annette Arm'la tanışıyor.

1945 Paris'e, kardeşi Diego'nun, onun bıraktığı gibi, hiçbir şeye dokunmadan korumayı başardığı atölyesine geri dönüyor. Artık daha fazla küçültmekten vazgeçtiği, çıplak ve baş çalışmalarına yeniden başlıyor; yaptığı

- yontuları, bu kararına karşın, elinde olmadan inceltiyor. 1946'da, model kullanarak resim yapmaya yeniden başlıyor; natüromortlar, peyzajlar, özellikle de hep aynı modelleri (annesi Annette, Diego, daha sonra Yanaihara, Caroline) kullandığı portreler yapıyor.
- 1948 New York'taki Pierre Matisse Galerisi'nde sergi açıyor; bu galeride 1950, 1954, 1961 ve 1964 yıllarında da sergi açacaktır. 1950'de, Basel'deki Kunsthalle'de sergi açıyor. 1949'dan 1951'e kadar, devinimsiz ve devinim halinde figür gruplarının yontularını yapıyor.
- 1951 Maeght Galerisi'nde ilk sergisini açıyor; bu galeride 1954, 1957 ve 1961 yıllarında yine sergi açacaktır. Birçok kentte kişisel sergiler açıyor ya da karma sergilere katılıyor; özellikle 1955'te, New York'ta, Guggenheim Müzesi'nde; Londra'da, Arts Council of Great Britain'de; 1956'da, Venedik Bienali'nde Fransız pavyonunda ve Bern'deki Kunsthalle'de. Jean Genet ile 1954'ten beri dosttur.
- 1956 Büyük boyutta bir dizi *Dikilen Kadın* yontusu çalışması yapıyor, bu yontuları Venedik Bienali'nde, Fransız pavyonunda sergiliyor (*Venedik Kadınları*). Bu tarihten başlayarak yontular artık, incelemek ve uzayarak yitip gitme tehlikesiyle karşı karşıya değil, ne var ki Giacometti bu yontuları bir türlü bitiremiyor. Gerçeği gördüğü gibi aktarmayı tutkuyla ve titizlikle gözettiği resimleri için de durum aynı. Diego ve Annette, ona modellik etmeyi sürdürüyor, ama bunlara kısa süre sonra, seçmeden önce titizlikle sorguladığı iki model Japon Yanaihara ve Caroline katılacaktır.
- 1959 Mimar Gordon Bunshaft, Giacometti'ye, New York'taki Chase Manhattan bankasının önündeki alanda yer alacak bir anıt ısmarlıyor. Bu proje için –gerçekleşmeyecektir– Giacometti, yürüyen bir adam, ayakta duran bir kadın ve kendi gözünde, yaptığı tüm araştırmaların özeti olan, oturmalık üstünde bir baş yapmayı düşünüyor. Daha sonra, bun-

- ları büyük ölçekte ve birçok versiyon olarak yapıyor.
- 1960-1963 Giacometti, olanaksız bir benzerlik peşinde koşuyor, özellikle Annette'in büstlerinde ve Caroline'in resimlerinde. Çalışmalarını göz ve bakış üzerinde yoğunlaştırıyor; bu iki öge, ona göre, başın gerçeğini bütünüyle yönetmektedir. 1961'de Pittsburgh'da, Carnegie Yontu Büyük Ödülü'nü, 1962'de Venedik Bienali Yontu Büyük Ödülü'nü kazanıyor. 1962 yılı sonunda, Zürih'teki Kunsthaus'da önemli bir sergi açıyor.
- 1964-1965 1964'te Uluslararası Guggenheim Resim Büyük Ödülü'nü, 1965'te de Fransız Sanatları Ulusal Büyük Ödülü'nü kazanıyor. Son modeli olan Lotar, ona büst çalışmalarında modellik etmeye başlıyor. Sunuş metnini de kaleme aldığı *Sonsuz Paris* başlıklı albüm için çok sayıda taşbaskı yapıyor. 1965 yılında, üç retrospektif sergi için Londra'ya, New York'a ve Kopenhag'a gidiyor. Sonbaharda, Ernst Scheidegger, Jacques Dupin'le birlikte, Hippolyte Maindron sokağındaki atölyesinde ve Stampa'da Giacometti hakkında otuz dakikalık bir film yapıyor.
- 1965-1966 Aralık 1965'te, Coire'daki kanton hastanesine kaldırılıyor, orada 11 Ocak 1966 günü ölüyor. 15 Ocakta, annesiyle babasının yattığı Borgonovo mezarlığında toprağa veriliyor.